

BIJLAGE

Bever

De Europese bever was ooit een algemene soort in de stroomgebieden van de Europese rivieren. Door bejaging was de bever sinds 1825 uit Nederland verdwenen. De herintroductie van de bever was een initiatief van de landelijke overheid. Dat initiatief is genomen, nadat de bever als beschermde inheemse soort was aangewezen en daarmee de reden van uitsterven, de jacht, was weggenomen en was komen vast te staan dat het uitzetgebied, de Biesbosch, groot genoeg en van voldoende kwaliteit was om een wilde beverpopulatie te huisvesten. Ook werd voorzien in wetenschappelijke begeleiding en monitoring van het project. Daarmee is voldaan aan de criteria van de richtlijn van IUCN betreffende de herintroductie van dieren.

Van 1988 tot en met 1991 werden 42 uit Duitsland afkomstige bevers uitgezet. In de eerste jaren na de herintroductie reproduceerden de bevers matig. Naast stress als gevolg van achtereenvolgende uitzettingen, bleek een belangrijke oorzaak dat de bevers nog niet waren aangepast aan het zeeklimaat. Synchronisatie van dracht en uitlopen van de wilg bleek een sleutelfactor voor het krijgen van jongen. De bevers in de Biesbosch hebben zich inmiddels volledig aangepast. Ze krijgen nu natuurlijke aantallen jongen en de Nederlandse populatie wordt geschat op meer dan 600 exemplaren en heeft zich verspreid over grote delen van het rivierengebied. De herintroductie van de bever is daarmee volledig geslaagd.

Hamster

De hamster is in Europa een zeer bedreigde diersoort. De achteruitgang manifesteerde zich voor het eerst in Nederland, daarna volgden België, Frankrijk en grote delen van West-Duitsland. Inmiddels neemt de populatie ook razendsnel af in de rest van het verspreidingsgebied. Verlies van geschikt leefgebied door veranderende landbouwmethoden is de belangrijkste oorzaak. Hamsters zijn prooidieren en worden niet oud. In gevangenschap worden ze hooguit drie jaar oud, in het vrije veld wordt slechts een deel meer dan één jaar oud. Dat betekent dat er vrijwel elk jaar voldoende voortplanting moet zijn om de soort te kunnen behouden. Twee slechte jaren achtereen kan tot gevolg hebben dat de soort geheel verdwijnt.

In Nederland was de hamster in 1999 nagenoeg uitgestorven. Ondermeer onder de dreiging van een door de Europese Commissie aangekondigde infractieprocedure werd in 2000 het Beschermingsplan hamster van kracht. Daarin werden concrete beschermingsmaatregelen geformuleerd met het doel de hamster in Zuid-Limburg duurzaam te behouden. Onderdeel hiervan was een fokprogramma met de laatste hamsters die nog in het wild konden worden gevangen (14 van de naar schatting nog 25 wilde hamsters) en het introduceren van hamstervriendelijk akkerbeheer in de (voormalige) leefgebieden van de hamster. De implementatie van het beschermingsplan is voor de Europese Commissie reden geweest de infractieprocedure niet door te zetten.

In 2002 zijn de eerste hamsters uitgezet in akkerreservaat Sibbe. In datzelfde jaar is ook de laatste 'wilde' hamster in Nederland gestorven.

In de daarop volgende jaren zijn enkele dieren uit Duitsland en België in het fokprogramma gebracht om het verlies van genetisch materiaal enigszins te kunnen aanvullen.

Het afgelopen decennium zijn jaarlijks ongeveer 100 hamsters uit het fokprogramma terug gezet in de natuur in gebieden die speciaal voor deze soort worden beheerd. Door het uitzetprogramma en het begeleidend onderzoek naar een optimaal beheer steeg de hamsterpopulatie snel tot bijna 1200 dieren in 2008. Het jaar daarop viel de populatie door natuurlijke oorzaken terug naar ongeveer 450 dieren. De laatste jaren schommelt het aantal tussen de 450 en 600 dieren. De herintroductie van de hamster is daarmee voorlopig geslaagd en vervult een voorbeeldfunctie voor projecten in Duitsland, België en Frankrijk. Dat betekent niet dat het project nu al kan worden afgerond. Om de hamsterpopulatie ook op termijn toekomst te geven zal een verdubbeling of zelfs verdrievoudiging van geschikt leefgebied nodig zijn. Dit kan alleen op akkers die door agrariërs worden beheerd. Tot die tijd blijft ook het jaarlijks uitzetten van in gevangenschap gefokte hamsters noodzakelijk, mede om de genetische diversiteit binnen de wilde hamsters zoveel mogelijk te bevorderen.

Otter

In 1989 werd de laatste otter in Friesland doorgereden. In 2002 is een herintroductieprogramma gestart. Er zijn in de periode 2002- 2008 in totaal 31 otters uitgezet in Nationaal Park Weerribben-Wieden. Inmiddels is sprake van een groeiende populatie, met een toenemend aantal zwervende otters buiten de grenzen van het oorspronkelijke uitzetgebied. Het uitzetgebied lijkt volledig bezet, de kernpopulatie in het uitzetgebied lijkt zich te stabiliseren op 55-60 otters. Het jaarlijkse surplus aan jonge dieren vindt elders, buiten het uitzetgebied, nieuw leefgebied, bijvoorbeeld in het rivierengebied. Het aantal in het wild levende otters wordt thans geschat op 100. De herintroductie van de otter is daarmee een succes. Er is geen sprake van dat de Nederlandse otterpopulatie aan het infuus ligt, omdat steeds nieuwe otters moeten worden uitgezet om de hoge sterfte te compenseren. Omdat otters zeer territoriaal zijn, is slechts een enkel mannetje voor de voortplanting verantwoordelijk. Daardoor kan genetische verarming van de populatie ontstaan. Het is daarom nodig dat buiten de kernpopulatie in Nationaal Park Weerribben-Wieden nieuwe kernpopulaties de kans krijgen te ontstaan, zodat uitwisseling tussen de verschillende populaties kan plaatsvinden en op deze wijze genetische verarming tegen te gaan. Daartoe zal nog het strategisch bijplaatsen van enige otters in de nieuwe kernpopulaties noodzakelijk zijn. Verder is van belang dat het aantal verkeersslachtoffers wordt verminderd. Daar wordt aan gewerkt.

Korhoen

Ook met betrekking tot het korhoen rust op Nederland de Europeesrechtelijke verplichting om de omstandigheden voor deze soort te verbeteren en deze soort terug te brengen in het oorspronkelijke leefgebied. Andere diersoorten

dan het korhoen profiteren mee met projecten voor het korhoen. Met betrekking tot het Korhoen lopen thans twee projecten:

1. Nationaal Park De Hoge Veluwe

Het korhoen is hier sinds 1979 uitgestorven. Met het uitzetten van in gevangenschap gefokte vogels wordt geprobeerd hier zich weer een wilde populatie te laten vestigen. Uitgezette vogels blijken voor een deel wel in het wild te overleven. Er worden weer baltsende hanen waargenomen. Voortplanting in het wild en overleving van kuikens is tot op heden nog niet vastgesteld. Het project is daarom tot dusver nog niet succesvol.

2. Nationaal Park Sallandse Heuvelrug

Het korhoen komt in Nederland alleen nog in het wild voor op de Sallandse Heuvelrug en heeft nu ook daar een historisch dieptepunt bereikt met slechts vier getelde hanen. In de jaren '90 waren er nog zo'n 15-25 hanen. Voor een levensvatbare populatie is een leefgebied met een draagkracht (en bezetting) van 100 dieren (circa 40 hanen) nodig. Onduidelijk is vooralsnog welke factoren daarbij een belangrijke rol spelen. Op dit moment loopt er een studie gericht op kuikenoverleving en daarnaast een studie naar de voedselbeschikbaarheid. Tevens worden er vele beheermaatregelen op de Sallandse Heuvelrug uitgevoerd die het heide-ecosysteem inclusief het korhoen ten goede moeten komen. Vooralsnog lijkt het korhoen niet profiteren van al deze maatregelen en is de populatieomvang op een kritisch niveau terechtgekomen.

Het project op de Sallandse Heuvelrug betreft geen herintroductieprogramma, maar een poging om door bijplaatsen van dieren van elders de nog bestaande wilde populatie te versterken. Door bijplaatsen kan niet alleen het aantal dieren, maar ook de genetische basis vergroot worden met als doel dat de populatie uit de gevarezone komt. Tot nog toe zijn één keer dieren bijgeplaatst. Het is de bedoeling dit enige malen te herhalen.

Wisent

Het gaat het hier niet om een herintroductieproject. Het betreft hier een begrazingsproef in duingebied met wisenten en wetenschappelijk onderzoek naar terreingebruik door wisenten in een omrasterd gebied. Omdat het terrein kleiner is dan 5000 ha gaat het hier niet om in het wild levende maar om gehouden dieren. Dat betekent dat hier de bepalingen van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren van toepassing zijn. In de uitzending werd gemeld dat tot twee maal toe twee stierkalveren zijn komen te overlijden, die in het terrein om reden van bloedverversing waren bijgeplaatst. Omdat de terreinbeheerder verantwoordelijk is voor de dieren die in zijn terrein worden gehouden, wordt momenteel onderzocht of hier sprake is van het onthouden van de nodige verzorging aan deze dieren.